

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Typ posudku: oponent

Autor/ka práce: Petra Králová

Název práce: Místní cizinci: Prostor, identita a kultura pražských expatů

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Grygar, PhD.

Oponent/tka: Mgr. et Mgr. Markéta Blažejovská

Navržené hodnocení: nedostatečně

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Autorka vymezuje téma práce hned v úvodu jako „vztah mezi prostorem, který obýváme, a kulturou a identitou, které pokládáme za vlastní“ (str. 2). Klíčovým východiskem autorky je pro ni rozpojení kultury a lokality, na něž poukazují Gupta a Ferguson (1992), kritika metodologického nacionalismu (Wimmer, Glick Schiller 2002) a koncept transnacionální migrace (Szaló 2007).

Výzkumné otázky si potom klade na str. 11:

- Jak se formuje společenství expatů v rámci pražské společnosti?
- Jak expati konzumují českou společnost/ historii?
- Jaké jsou vnitřní rozdíly v rámci pražského společenství expatů?
- Jak se prostor stává místem setkávání expatů?

Autorce se zejména nedaří demonstrovat rozpojení kultury, identity a lokality, jak avizuje v první části práce a jak by předpokládaly analytické koncepty, s nimiž se zavázala pracovat. V teoretické části práce úplně chybí konceptualizace „kultury“, „identity“ i „komunity“ – a tedy klíčových konceptů, s nimiž chce autorka později v analýze nakládat.

Autorka chce na str. 8 „zkoumat proces formování identit transmigrantů“, ale bohužel snaha autorky vymezit, co znamená pro aktéry jejich členství v „expat komunitě“, respektive „společenství expatů“, nechává až příliš mnoho otázek nezodpovězených, zejména:

- Jak uvažují aktéři o své identitě expata ve vztahu k dalším identitám, zejména své národní identitě? V jakém vztahu je identita „expat“ k identitě „Řek“ nebo „Brit“? Petra Králová píše v závěru, že rozdíly uvnitř společenství expatů jsou určeny zejména délkou pobytu a mírou zkušeností s českou kulturou (str. 37) – jakou roli zde hrají rozdíly v národnosti?
- Jak formování sociální identity expata umožňuje aktérům situovat sebe sama v sociálním prostoru, zejména s ohledem na konkurenční identitu „cizince“? Tato otázka se v průběhu analýzy vrací, ale není dostatečně rozpracována, přitom se zdá, že mezi cizinci v Česku jsou expati konstruováni jako jakási elitní skupina – „být označován expatem znamená získat určitá sociální privilegia“, jak autorka uvádí v závěru (str. 37).

Pro téma identity doporučuji například text *Sociologie formování sociálních identit* (Szaló 2003).

Autorka se jen velmi málo zabývá rovněž tím, co si klade za cíl na str. 11, kde chce zkoumat „jakými způsoby udržují vazby v rodné zemi.“ Dozvíme se bohužel jen to, že respondenti jezdí do země původu dvakrát ročně (na Vánoce, v létě a na narozeniny), přitom pilířem výzkumu podle autorů, jako jsou Szaló (2007) nebo Wimmer, Glick Schiller (2002), by měly být právě transnacionální sítě a identity, které vznikají a přetrvávají bez ohledu na aktuální místo pobytu nebo hranice národních států (mimo jiné díky sociálním sítím, internetu a dalším novým médiím).

Závěry Petry Králové vykreslují „kulturu pražských expatů“, která je naopak nakonec poměrně silně prostorově určena – aby se mohl stát člověk jejím účastníkem, musí být nejen přítomen v Praze, ale přímo v lokalizovaných podnicích pro expaty. Zdá se tedy, že provázanost s prostorem je zde naopak velmi silná, což se ovšem autorce nedaří v textu reflektovat.

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Autorka se opírá v teoretické části zejména o kritiku konceptu lokalizované kultury (Gupta, Ferguson 1992), koncept transnacionální migrace (Szaló 2007) a kritiku metodologického nacionalismu (Wimmer, Glick Schiller 2002). Jak jsem už uvedla, chybí mi konceptualizace kultury a identity, ale v zásadě postrádám i zasazení tématu do širší oblasti českých migračních studií. V tomto kontextu by přitom výzkum pražských expatů mohl být velmi zajímavým příspěvkem, nicméně musel by reflektovat pozici pražské expat komunity ve vztahu k mnohem početnějším komunitám Vietnamců, Ukrajinců nebo Rusů, což se zatím autorce příliš nepodařilo. Téma „vztahu expatů k české společnosti“ autorka nazývá mě nepochopitelně „konzumací“ české společnosti a historie – přitom ve skutečnosti zde jde o téma integrace cizinců do hostitelské společnosti, které by si rovněž zasloužilo teoretický úvod a konceptualizaci, na které by mohla autorka později stavět při analýze.

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Autorka pracuje s kombinací následujících výzkumných metod: polostrukturované rozhovory (celkem dva), zúčastněné pozorování (dvoji) a obsahová analýza (sedm článků).

Všem metodám je společná velmi vágní metoda výběru vzorku – autorka používá zdůvodnění jako „mám do něj skrze partnera velmi snadný přístup“ (str. 11), „jsou to místa, která mi díky mému věku a životnímu stylu připadají atraktivní“ (str. 12), „v případě výzkumných rozhovorů jsem využila pro mě nejsnazší cestu“ (str. 12), případně u obsahové analýzy str. 17 „výběr jednotlivých článků jsem provedla vlastním posouzením relevance k tématu, kterým se v této práci zabývám“ nebo str. 25 „snažila jsem se vybrat články, které upoutaly mou pozornost a které považuji za relevantní ke zkoumanému tématu.“

Co se týče polostrukturovaných rozhovorů, není zřejmé, zda pracovala autorka s nějakým scénářem rozhovoru, který by vycházel z definice výzkumného problému a výzkumných otázek. Takový scénář by měl právě zajistit, že se v rozhovorech tazatelka zeptá například na výše uvedené transnacionální sítě. Je samozřejmě otázka, zda dva rozhovory mohou být dostatečné pro tento typ výzkumu – kdyby se autorka rozhodla jejich počet rozšířit, doporučuji výběr i s ohledem právě na zemi původu, gender, případně socio-ekonomickou situaci, což zatím nejsou kategorie, které by byly ve výzkumu nějak reflektovány (oba respondenti jsou muži).

Za velký metodologický problém pokládám to, že není zmínka o anonymizaci respondentů (hudebníka Alasdaira jsem si našla na Facebooku a dozvěděla jsem se z práce autorky i to, kde bydlí – ve vedlejší domě vedle kavárny Monolok v Moravské ulici v Praze).

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Autorce se bohužel nepodařilo správně rozlišit sociologickou relevanci jednotlivých zjištění, a tak ii

zajímavá témata „proklouznou mezi prsty“, zatímco se zabývá tématy, která jsou spíše „historkami z natáčení“ než analytickými zjištěními („Při loučení jsme se domluvili, že někdy společně s jeho partnerkou a s Adadem půjdeme na pivo.“) Představení rozhovorů na str. 17 – 23 je prostým popisem, nejde bohužel o analýzu provázanou s relevantními teoretickými koncepty a teoretickou částí.

Doporučuji tedy zaměřit se zejména na to, jak se konstruuje identita expata ve vztahu k identitě cizinec, případně rovněž jaké jsou předpoklady pro členství v této elitní cizinecké komunitě (jazykové, národnostní, socio-ekonomické atd.). Na toto téma autorku přivedl jak respondent Alasdair (str. 22), tak článek z médií (str. 26) a zasloužilo by si mnohem větší pozornost, než zatím dostalo na str. 28 – 30. Mohlo by být přitom velmi zajímavým příspěvkem do českých migračních studií.

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Ano.

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Autorka práci smysluplně strukturuje. Pravopisné chyby a překlepy jsou spíš výjimečné (na str. 9 chybí čárka za větou vloženou, na str. 5 je „odjíždějí“ místo „odjíždí“, str. 11 chybí předložka), nicméně seznam literatury nedodrhuje jednotnou citační normu (rok uvádí někdy hned za jménem autora, jindy až a vydavatelstvím a podobně), na str. 7 chybí vnoření u knihy Csaby Szaló.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

Autorka by měla v diskuzi objasnit, v jakém smyslu jsou podle ní a na základě výsledků jejího výzkumu pražští expati příkladem oddělení místa a kultury a jakém vztahu je jejich identita „expata“ k jejich dalším identitám – zejména identitě „cizince“, „Řeka“, „Brita“ a dalším.

Celkové hodnocení práce:

Hodnotím práci jako nedostatečnou a doporučuji ji přepracovat s ohledem na výše uvedené připomínky. Jsem přesvědčena, že téma je sociologicky nosné a pokud bude dále zpracováno, vznikne velmi zajímavý text.

Datum: 4.6.2015

Podpis:

Marek Bělák